

HYGIENA RÚK – OBSAHOVÁ ANALÝZA KURIKULÁRNÍCH DOKUMENTOV ŠTUDIJNÉHO PROGRAMU OŠETROVATELSTVO

Hygiene of hands – contents analysis of curricular documents of the study programme “Nursing”

11: 1–270, 2009
ISSN 1212-4117

Simona Kelčíková

Univerzita Komenského v Bratislave, Jesseniova lekárska fakulta v Martine, Ústav nelekárskych študijných programov

Summary

In her contribution, the author presents results of the contents analysis of basic curricular documents of the study programme “Nursing” concerning hygiene of hands. The contents analysis forms a considerably specific field of the qualitative approach. In Information Sheets of Subjects (ISS) for students of the first, second, third and fourth years, within the framework of quantifying procedures of the contents analysis, a zero dichotomy, frequency of sensual units (“hand hygiene”, “technique of washing/disinfection of hands”) was found and the occurrence of 32 analytical units was observed within all the years of study in terms of contingency only. The research demonstrated a fact that the problem of the hand hygiene is not included into the scope of the Information Sheets of Subjects and is not clearly specified as a standard procedure, mainly in crucial subjects and subsequently in further subjects of the study programme for the branch Nursing of the JLF UK in Martin, which can negatively affect the level of knowledge, skill and habits of students in terms of hand hygiene. The observed drawbacks in curricular documents of the Information Sheets of Subjects can be considered as one of conditioning factors of the inferior knowledge concerning these problems. In different countries and hospitals, standards were developed determining the hygiene of hands of the personnel and, in spite of this, the compliance with directives is very low. One of interventions aimed at improving the compliance with the hygiene of hands is effective continuous teaching of health professionals and successful education (with clearly specified contents). The education should be aimed at changes of attitudes to and performance of hygiene of hands in the nursing practice, which is a challenge for educational institutions.

Key words: contents analysis – hygiene of hands – technique of washing/disinfection of hands – nosocomial infections

Súhrn

Autorka v príspevku prezentuje výsledky obsahovej analýzy základných kurikulárnych dokumentov študijného programu ošetrovateľstvo o hygiene rúk. Obsahová analýza tvorí veľmi špecifickú oblasť kvalitatívneho prístupu. V skúmaných informačných listoch predmetov (ILP) 1., 2., 3., 4. ročníka bola v rámci kvantifikačných postupov obsahovej analýzy zistená nulová dichotómia, frekvencia významových jednotiek („hygienu rúk“, „technika umývania/dezinfekcie rúk“) a zaznamenal sa výskyt 32 analytických jednotiek v rámci všetkých ročníkov iba z hľadiska kontingencie. Výskum poukázal na skutočnosť, že problematika hygieny rúk nie je zaradená v obsahovej náplni ILP a nie je jasne špecifikovaná ako štandardná procedúra najmä v ťažiskových predmetoch a následne ďalších predmetoch študijného programu ošetrovateľstvo JLF UK v Martine, čo môže negatívne ovplyvniť úroveň vedomostí, zručností a návykov študentov o hygiene rúk. Zistené nedostatky v kurikulárnych dokumentoch ILP sa môžu považovať za jeden z podmieňujúcich faktorov podpriemernej úrovne vedomostí o tejto problematike.

V krajinách a nemocniciach sú vyvinuté štandardy určujúce hygienu rúk personálu a napriek tomu compliance so smernicami je veľmi nízka. Jednou z intervencií na zlepšenie compliance

s hygienou rúk sa považuje efektívne kontinuálne vzdelávanie zdravotníkov a úspešná edukácia (obsahovo jasne špecifikovaná). Edukácia má smerovať k zmenám postojov a výkonu hygieny rúk v ošetrovateľskej praxi, čo je výzva pre vzdelávacie inštitúcie.

Kľúčové slová: obsahová analýza – hygiena rúk – technika umývania – dezinfekcie rúk – nozokomiálne nákazy

ÚVOD

Compliance s hygienou rúk v rôznych nemocniciach je veľmi nízka. Mnohé krajiny prijali smernice na výkon hygieny rúk v zdravotníckych zariadeniach. Podľa týchto smerníc vykonáva umývanie rúk menej ako 50 % zdravotných sestier, u lekárov je to ešte menej (Pittet, 2001, s. 235; Pittet, 2004b, s. 6).

Príčinou neochoty zdravotníkov umývať a dezinfikovať si ruky je niekoľko. Pittet (2000b, s. 1309) opísal rizikové faktory nedodržiavania hygieny rúk v zdravotníctve. Niektoré z nich nie je možné zmeniť, iné sú však ovplyvniteľné. Vzdelávanie je základným kameňom zlepšenia návykov a postupov zdravotníckych pracovníkov.

V rámci pregraduálneho vzdelávania v profesii sestry sa poukazuje na potrebu efektívnej edukácie v problematike hygieny rúk (Boyce, 2002, s. 41; Elliot, 1996, s. 360). Cieľom je:

- formovať u študentov kladný postoj a presvedčenie, že hygiena rúk je jedným z najdôležitejších profylaktických opatrení v rámci nemocničnej hygieny;
- získať počas profesionálnej prípravy vedomosti o zásadách hygieny rúk, úprave rúk, používaní ochranných prostriedkov, dezinfekčných prostriedkov;
- realizovať správnu techniku umývania a dezinfekcie rúk v klinickej praxi podľa smerníc a štandardov jednotlivých ošetrovateľských výkonov.

Zaradenie problematiky hygieny rúk v základných kurikulárnych dokumentoch (ILP) je jedna z dôležitých podmienok pre zaistenie efektívnej pregraduálnej prípravy sestier a bezpečnej klinickej ošetrovateľskej praxe z pohľadu hygienicko-epidemiologického režimu.

Výskumy potvrdzujú, že proces profesionálnej prípravy sestier v problematike hygieny rúk vo veľkej miere zaostáva za očakávaniami, ktoré vychádzajú z požiadaviek klinickej praxe (Elliot, 1996, s. 358; CDC, 2002, s. 44). Nedostatky v študijných programoch (curriculum) a malý dôraz vyučujúcich na problematiku hy-

gieny rúk môže viesť k skutočnosti, že sestry ovládajú procedúry spojené s touto problematikou nedostatočne, čím prispievajú k šíreniu nozokomiálnych nákaz (NN). Je namieste poukázať na úlohu vzdelávacích inštitúcií v tejto problematike. Zaradenie problematiky hygiena rúk do kurikulárnych dokumentov je jeden z predpokladov prípravy sestier v oblasti NN. Z tohto hľadiska je významné zamerať sa na ich obsahovú analýzu v študijnom programe ošetrovateľstvo.

Obsahová analýza tvorí veľmi špecifickú oblasť kvalitatívneho prístupu. Jej špecifickosť je daná nezávislosťou materiálov na výskumnej činnosti (Miovský, 2006, s. 189). Informačné listy predmetov (ILP) obsahujú informácie o cieľi, predmete, popise obsahu, povinnej a odporúčanej literatúre, podmienkach hodnotenia a skončení štúdia predmetu. Úspešné absolvovanie povinných praktických a teoretických predmetov študijného programu ošetrovateľstvo je podmienkou úspešného absolvovania časti štúdia alebo celého študijného programu (Vyhláška č. 614/2002 § 3 Jednotky študijného programu a študijné predmety). Na základe analýzy sa môže objasniť štruktúra základného súboru vedomostí a zručností o problematike hygieny rúk pre ťažiskové predmety, ďalšie predmety a ich medzipredmetové vzťahy. A kontinuálne vzdelávanie by malo prebiehať so sledovaním efektu cielenej spätnej väzby na každého vzdelávaného študenta.

CIEĽ

Analyzovať obsah a zaradenie problematiky hygieny rúk v základných kurikulárnych dokumentoch jednotlivých ročníkov študijného programu ošetrovateľstvo UK JLF v Martine.

METODIKA

Texty ILP určujú základnú charakteristiku predmetu, obsahovú náplň, t.j. ich vnútorné znaky, ktoré ovplyvňujú interpretáciu poznatkovej (obsahovej) hodnoty ILP.

Dáta v rámci výskumnej metódy sa skúmali kvalitatívne (hľadáním tém) ako aj kvantitatívne – realizáciou kvantitatívnej obsahovej analýzy. Počítal sa výskyt vymedzených významových jednotiek textu a hľadala sa kontingencia ich výskytu (Hendl, 2005, s. 61; Rimarčík, 2007, s. 52).

Základný súbor pre obsahovú analýzu tvorili kurikulárne dokumenty – študijné programy a informačné listy predmetov (ILP) 1., 2., 3., 4. ročníka študijného programu ošetrovateľstvo, ktoré boli platné v akademickom roku 2005/2006. Prieskumnú vzorku predstavovalo všetkých 67 ILP povinných praktických a teoretických predmetov dennej formy. Z neho sme určili výberový súbor celkovo 18 ILP jednotlivých ročníkov, ktoré sme podrobili obsahovej analýze vzhľadom k charakteru predmetu (teoretický/praktický) a vzhľadom k predpokladu, že by v nich mala byť obsahovo zaradená problematika hygieny rúk.

Teoretické predmety

1. roč.: Hygiena, epidemiológia a výživa; Výcho-va k zdraviu 1, 2;
2. roč.: –
3. roč.: Právne aspekty ošetrovateľstva;
4. roč.: Manažment v ošetrovateľstve II.

Praktické predmety

1. roč.: Ošetrovateľské techniky 1, 2; Letná prax 1;
2. roč.: Chirurgia a ošetrovateľstvo 1, 2; Klinická propedeutika; Vnútorné choroby/erontológia a ošetrovateľstvo 1, 2; Primárna ošetrovateľská starostlivosť; Letná prax 2; Psychiatria, duševné zdravie a ošetrovateľstvo;
3. roč.: Gynekológia a pôrodnictvo a ošetrovateľstvo 1, 2; Neurológia a ošetrovateľstvo; Ošetrovateľská prax 1, 2; Pediatria a ošetrovateľstvo 1, 2; Zimná prax;
4. roč.: Ošetrovateľská starostlivosť 1, 2.

V ILP výberového súboru sme vymedzili dve základné významové (analytické) jednotky textu – „hygiena rúk“, „technika umývania/dezinfekcie rúk“, ktoré sme v textoch ILP vyhľadávali. V rámci kvantifikačných postupov obsahovej analýzy sme v týchto dokumentoch zisťovali:

- a) dichotómiu – výskyt alebo nevýskyt významových dichotomických jednotiek

- „hygiena rúk“, „technika umývania/dezinfekcie rúk“;
- b) frekvenciu výskytu významových jednotiek „hygiena rúk“, „technika umývania/dezinfekcie rúk“;
- c) kontingenciu – častot' výskytu významovej jednotky v spojení s inou jednotkou (analýza podmienenej styčnosti) – t.j. významovú jednotku „hygiena rúk“ alebo „technika umývania/dezinfekcie rúk“ sme hľadali v istých súvislostiach s procesom dezinfekcie, prevencie nozokomiálnych nákaz (asepsy a antisepsy), nemocničnej hygieny, s nácvikom a realizáciou ošetrovateľských výkonov, zásadami ošetrovateľskej starostlivosti v prípadoch zvýšeného rizika vzniku infekcie (Švec, 1998, s. 146–160).

VÝSLEDKY

Prehľad predmetov (teoretický/praktický) a počet zistených významových (analytických) jednotiek v jednotlivých ročníkoch v rámci kvantifikačných postupov obsahovej analýzy uvádzame v tabuľkách (tab. 1, 2, 3, 4).

V ILP teoretických aj praktických predmetov 1., 2. a 3. ročníka sme z hľadiska dichotómie zistili, že nami stanovené významové jednotky „hygiena rúk“, „technika umývania/dezinfekcie rúk“ sa nevyskytovali. Frekvencia výskytu slovného spojenia „hygiena rúk“, „technika umývania/dezinfekcie rúk“ bola v daných ILP nulová. Uvádzame preto výsledky obsahovej analýzy len z hľadiska kontingencie v jednotlivých teoretických a praktických predmetov podľa ročníkov.

V ILP teoretických predmetov 1. ročníka po analýze kontingencie sme v ILP Hygiena, epidemiológia a výživa zistili 2 analytické jednotky v spojení s analytickou jednotkou „hygiena rúk“ a to uvádzané nasledovne: „prevencia nozokomiálnych nákaz (asepsa a atisepsa), nemocničná hygiena“.

V ILP Výchova k zdraviu 1, 2 sme zaznamenali 2 analytické jednotky v spojení s analytickou jednotkou „hygiena rúk“ a to uvádzané nasledovne: „prevencie prenosných ochorení, realizácia edukačného procesu zdravotníckych pracovníkov o zásadách prevencie prenosu nozokomiálnych nákaz“.

V ILP praktických predmetov 1. ročníka sme zaznamenali kontingenciu v ILP Ošetrovateľské techniky 1, 2–3 analytické jednotky v spojení s významovou jednotkou „hygiena

rúk“ a „technika umývania/dezinfekcie rúk“ a to uvádzané nasledovne: „dezinfekcia, prevencia nozokomiálnych nákaz (asepsa a atisepsa), nácvik/realizácia ošetrovateľských výkonov“.

V ILP Letná prax 1 sme zaznamenali 3 analytické jednotky v spojení s významovou jednotkou „hygiena rúk“ a „technika umývania/dezinfekcie rúk“ a to formulované nasledovne: „dezinfekcia, prevencie prenosu nákaz, realizácia ošetrovateľských výkonov“ (tab. č. 1).

V 2. ročníku sme nevybrali ani jeden ILP teoretických predmetov do výberového súboru pre obsahovú analýzu.

V ILP praktických predmetov 2. ročníka sme zistili kontingenciu v ILP Chirurgia a ošetrovateľstvo 1, 2–6 analytických jednotiek v spojení s významovou jednotkou „hygiena rúk“ a to v nasledovných formuláciách: „dezinfekcia, asepsa a antisepsa, prevencia nozokomiálnych nákaz, infekcia ruky, hygienicko-epidemiologický režim na chirurgickom oddelení, starostlivosť o ruku“.

V ILP Klinická propedeutika sme zaznamenali 1 analytickú jednotku v spojení s významovou jednotkou „hygiena rúk“ alebo „technika umývania/dezinfekcie rúk“ a to uvádzané nasledovne: „prevencia pri vyšetovaní s akcentom na nákazlivé ochorenia dýchacích ciest“.

V ILP Vnútorné choroby/gerontológia a ošetrovateľstvo 1, 2 sme zaznamenali 3 analytické jednotky v spojení s významovou jednotkou „hygiena rúk“ a „technika umývania/dezinfekcie rúk“ a to uvádzané nasledovne: „prevencia nozokomiálnej pneumónie, problematika prenosných chorôb, realizácia ošetrovateľských výkonov“.

V ILP Primárna ošetrovateľská starostlivosť sme zaznamenali 1 analytickú jednotku v spojení s významovou jednotkou „hygiena rúk“ alebo „technika umývania/dezinfekcie rúk“ a to uvádzané nasledovne: „primárna prevencia HIV/AIDS a iných pohlavne prenosných ochorení – práca sestry v komunite a ADOS“.

V ILP Letná prax 2 sme zaznamenali 2 analytické jednotky v spojení s významovou jednotkou „hygiena rúk“ a to v nasledovných formuláciách: „dezinfekcia, dodržiavanie zásad prevencie prenosu nozokomiálnych nákaz“.

V ILP Psychiatria, duševné zdravie a ošetrovateľstvo sme zaznamenali analytickú jednotku v spojení s významovou jednotkou „hygiena rúk“.

Celkovo v 2. ročníku v kvantifikačnom (sčítavacom) postupe analýzy kontingencie sme zaznamenali 13 analytických jednotiek v spojení s významovou jednotkou „hygiena rúk“ alebo „technika umývania/dezinfekcie rúk“ v istých súvislostiach, t.j. analýza podmienenej styčnosti (tab. č. 2).

V ILP teoretických predmetov 3. ročníka po analýze kontingencie sme v ILP Právne aspekty ošetrovateľstva zistili 1 analytickú jednotku v spojení s významovou jednotkou „hygiena rúk“ a to uvádzané nasledovne: „zákon 576/2004 zb. zákonov o zdravotnej starostlivosti v znení neskorších predpisov, § 3 bod e) účinná prevencia“.

V ILP praktických predmetov 3. ročníka sme zaznamenali kontingenciu v ILP Gynekológia a pôrodnictvo a ošetrovateľstvo 1, 2 a to 1 analytickú jednotku v spojení s významovou jednotkou „hygiena rúk“ alebo „technika umývania/dezinfekcie rúk“ formulovanú nasledovne: „hygienické opatrenia v pôrodnictve“.

V ILP Neurológia a ošetrovateľstvo sme zaznamenali 1 analytickú jednotku v spojení s významovou jednotkou „hygiena rúk“ alebo „technika umývania/dezinfekcie rúk“ a to uvádzané nasledovne: „realizácia ošetrovateľskej starostlivosti, ošetrovateľských výkonov o pacienta s infekčným a imunogénnym ochorením“.

V ILP Ošetrovateľská prax 1, 2 sme zaznamenali 2 analytické jednotky v spojení s významovou jednotkou „hygiena rúk“ alebo „technika umývania/dezinfekcie rúk“ a to formulované nasledovne: „realizácia základných ošetrovateľských techník, postupov a výkonov pri dodržiavaní, stanovených kritérií štandardu konkrétneho výkonu/postupu, proces dodržiavania hygieny práce“.

V ILP Pediatria a ošetrovateľstvo 1, 2 sme zaznamenali 1 analytickú jednotku v spojení s významovou jednotkou „hygiena rúk“ alebo „technika umývania/dezinfekcie rúk“ formulovanú nasledovne: „organizácia a systém práce na novorodeneckej JIS a oddelení patologických novorodencov“.

V ILP Zimná prax sme zaznamenali 3 analytické jednotky v spojení s významovou jednotkou „hygiena rúk“ alebo „technika umývania/dezinfekcie rúk“ a to uvádzané nasledovne: „dezinfekcia, sterilizácia, zaobchádzanie so sterilným materiálom podľa platných zásad (asepsa

a antisepsa), dodržiavanie zásad prevencie prenosu nákaz“ (tab. č. 3).

V 4. ročníku v ILP teoretických aj praktických predmetov, ktoré boli zaradené do výberového súboru pre obsahovú analýzu, sme zazna-

menali nulový výskyt analytických jednotiek v každom sledovanom kvantifikačnom postupe obsahovej analýzy – dichotómia, frekvencia, kontingencia (tab. č. 4).

Tab. č. 1 Prehľad predmetov v 1. ročníka odboru ošetrovateľstvo pre obsahovú analýzu

Ročník	Predmet	ZS	LS	A	B	C
1. roč.	Ošetrovateľské techniky 1, 2	0/8 Z	0/8 Z	0	0	3
	Hygiena, epidemiológia a výživa	-	2/2 S	0	0	2
	Výchova k zdraviu 1, 2	0/2 Z	0/4 Z	0	0	2
	Letná prax 1		240 hod.	0	0	3
(n)	4			0	0	10

Legenda: A – dichotómia, B – frekvencia, C – kontingencia, ZS – zimný semester, LS – letný semester

Tab. č. 2 Prehľad predmetov v 2. ročníku odboru ošetrovateľstvo pre obsahovú analýzu

Ročník	Predmet	ZS	LS	A	B	C
2. roč.	Chirurgia a ošetrovateľstvo 1, 2	2/5 Z	2/5 S	0	0	6
	Klinická propedeutika	2/4 S	-	0	0	1
	Vnútorné choroby/gerontológia a ošetrovateľstvo 1, 2	2/5 Z	2/5 S	0	0	3
	Primárna ošetrovateľská starostlivosť	1/3 S	-	0	0	1
	Letná prax 2	-	240 hod.	0	0	2
	Psychiatria, duševné zdravie a ošetrovateľstvo	-	2/6 S	0	0	0
(n)	6			0	0	13

Legenda: A – dichotómia, B – frekvencia, C – kontingencia; ZS – zimný semester, LS – letný semester

Tab. č. 3 Prehľad predmetov v 3. ročníku odboru ošetrovateľstvo pre obsahovú analýzu

Ročník	Predmet	ZS	LS	A	B	C
3. roč.	Gynekológia a pôrodníctvo a ošetrovateľstvo 1, 2	2/3 Z	1/5 S	0	0	1
	Neurológia a ošetrovateľstvo	1/2 Z	-	0	0	1
	Ošetrovateľská prax 1, 2	0/16 Z	0/16 Z	0	0	2
	Pediatéria a ošetrovateľstvo 1, 2	2/3 Z	1/5 S	0	0	1
	Právne aspekty ošetrovateľstva	0/1 Z	-	0	0	1
	Zimná prax	240 hod.	-	0	0	3
(n)	6			0	0	9

Legenda: A – dichotómia, B – frekvencia, C – kontingencia; ZS – zimný semester, LS – letný semester

Tab. č. 4 Prehľad predmetov v 4. ročníku odboru ošetrovateľstvo pre obsahovú analýzu

Ročník	Predmet	ZS	LS	A	B	C
4. roč.	Manažment v ošetrovateľstve II	-	1/1Z	0	0	0
	Ošetrovateľská starostlivosť 1, 2	1/1Z	0/2 S	0	0	0
(n)	2			0	0	0

Legenda: A – dichotómia, B – frekvencia, C – kontingencia; ZS – zimný semester, LS – letný semester

DISKUSIA

Obsahovou analýzou sme zistili, že problematika hygieny rúk z výberového súboru 18 ILP je zaradená v 14 ILP povinných praktických predmetov a v 4 ILP povinných teoretických predmetov len okrajovo. Určené významové (analytické) jednotky „hygiena rúk“, „technika umývania/dezinfekcie rúk“ sa vyskytujú v týchto predmetoch iba z hľadiska kontingencie, kde sme zaznamenali 32 analytických jednotiek v spojení s problematikou hygieny rúk (tab. č. 5).

V rámci kvantifikačných postupov obsahovej analýzy z hľadiska dichotómie – t.j. výskyt

alebo nevýskyt – sa významové jednotky v daných ILP jednotlivých ročníkov študijného programu ošetrovateľstvo nevyskytovali. Zistili sme nulovú frekvenciu výskytu významových jednotiek vo všetkých ILP výberového súboru. Nezistili sme žiadne medzipredmetové vzťahy v rámci obsahovej analýzy ILP v jednotlivých ročníkoch a to ako v teoretických, tak aj v praktických predmetoch a nebola jednoznačne špecifikovaná ani časová dotácia venovaná tejto úzkej problematike.

Povinné teoretické predmety stanovujú teoretické východiská týkajúce sa problematiky hygieny rúk. Výučba povinných praktických

predmetov prebieha v reálnych podmienkach klinickej ošetrovateľskej praxe – študenti počas nich realizujú ošetrovateľské výkony a intervencie v priamom kontakte s pacientom. Z toho pre nich ako aj pre zdravotníckych pracovníkov vyplýva povinnosť dodržiavať hygienické a protiepidemické opatrenia. Majú postupovať tak, aby nedochádzalo k vzniku a šíreniu NN, čo by malo byť jasne špecifikované aj v obsahovej náplni ILP v súvislosti s realizáciou hygieny rúk.

Zistené nedostatky v kurikulárnych dokumentoch ILP môžeme považovať za jeden z podmienujúcich faktorov podpriemernej úrovne vedomostí študentov o hygiene rúk. Potvrdil sa náš predpoklad, že ak problematika hygieny

rúk nie je zaradená v obsahovej náplni ILP a nie je jasne špecifikovaná ako štandardná procedúra najmä v ťažiskových predmetoch a následne ďalších predmetoch, ovplyvní to negatívne úroveň vedomostí, zručností a návykov študentov v tejto problematike. Študenti ovládajú problematiku hygieny rúk iba okrajovo, ich vedomosti, postoje, návyky a najmä zručnosti sú nedostatočné, čo sa nám potvrdilo zistenými podpriemernými vedomosťami dotazníkovou metódou a nesprávnymi zručnosťami metódou pozorovania v tejto problematike (Kelčíková, 2008, s. 80–104). Práve tieto výsledky sú ukazovateľom podporujúcim názory o možnom podiele vzdelávacích inštitúcií na šírení NN v klinickej praxi.

Tab. č. 5 Prehľad predmetov a významových jednotiek „hygiena rúk“, „technika umývania rúk“

Ročník	PP	TP	n	Analytická jednotka (n)		
				A	B	C
1. roč.	2	2	4	0	0	10
2. roč.	6	0	6	0	0	13
3. roč.	5	1	6	0	0	9
4. roč.	1	1	2	0	0	0
(n)	14	4	18	0	0	32

Legenda: A – dichotómia, B – frekvencia, C – kontingencia, PP – praktický predmet, TP – teoretický predmet

ZÁVER

Zaradením problematiky hygieny rúk do základných kurikulárnych dokumentov a informačných listov (ILP) povinných teoretických a praktických predmetov študijného programu ošetrovateľstvo je možné vzdelávanie v tejto problematike štandardizovať, zefektívniť a tým minimalizovať možný podiel vzdelávacích inštitúcií na vzniku a šírení NN. Výskum poukázal na niektoré skutočnosti, ktoré je potrebné aktuálne riešiť vzhľadom k potrebe efektívnej edukácie hygieny rúk v pregraduálnom vzdelávaní

vo vzťahu k prevencii exogénnych NN v klinickej praxi.

Návrh stratégie v problematike hygieny rúk pre prvý stupeň pregraduálneho vzdelávania v študijnom programe ošetrovateľstvo:

1. Jasne zaradiť problematiku hygieny rúk do základných kurikulárnych dokumentov a informačných listov (ILP) povinných teoretických a praktických predmetov študijného programu ošetrovateľstvo.
2. Špecifikovať (aj časovo) a štandardizovať hygienu rúk v kurikulárnych dokumentoch

- (ILP) vybraných teoretických a praktických predmetov odboru ošetrovateľstvo a venovať jej dostatočnú pozornosť.
- Zaradiť obsahovo hygienu rúk ako štandardnú procedúru do predmetov, ktoré sa venujú nácviku ošetrovateľských výkonov a procedúr (napr. Ošetrovateľské techniky 1, 2; Ošetrovateľská prax 1, 2). Ďalej do klinických predmetov, ktorých výučba prebieha priamo v klinickej ošetrovateľskej praxi (kde je priestor pre získanie spätnej väzby o úrovni psychomotorických zručností študentov v technike umývania/dezinfekcie rúk ako aj pre opakovanie a utvrdzovanie vedomostí, zručností v tejto štandardnej procedúre – napr. Chirurgia a ošetrovateľstvo 1, 2; Vnútorné choroby/gerontológia a ošetrovateľstvo 1, 2; Gynekológia a pôrodnictvo a ošetrovateľstvo 1, 2; Neurológia a ošetrovateľstvo; Pediatria a ošetrovateľstvo 1, 2).
 - Východiskové oblasti vzdelávania v problematike hygieny rúk zaradiť do ILP vybraných teoretických a praktických predmetov.
 - Prípadne zaradiť do študijného programu ošetrovateľstvo modul „Zásady prevencie infekcie, kontroly“ podľa odporúčaní v Súbore dokumentov Svetovej zdravotníckej organizácie pre sestry a pôrodné asistentky (2003, s. 228–229).
 - Formovať postoj študentov odboru ošetrovateľstvo k výkonu hygieny rúk zachovaním medzipredmetových vzťahov a to s dodržaním nadväznosti teoretických východísk (konkrétne v predmete Hygiena, epidemiológia a výživa) na praktické zručnosti (konkrétne v ťažiskovom predmete Ošetrovateľské techniky 1, 2 a následne vo vyšších ročníkoch v klinických predmetoch, konkrétne Letná prax 1; Chirurgia a ošetrovateľstvo 1, 2; Klinická propedeutika; Vnútorné choroby/gerontológia a ošetrovateľstvo 1, 2; Letná prax 2; Gynekológia a pôrodnictvo a ošetrovateľstvo 1, 2; Neurológia a ošetrovateľstvo, Ošetrovateľská prax 1, 2; Zimná prax; Ošetrovateľská starostlivosť 1, 2).
 - Zefektívniť edukáciu v technike umývania/dezinfekcie rúk v pregraduálnom vzdelávaní sestier. Vyučujúci musia venovať jej nácviku väčšiu pozornosť, realizovať opakovane cieľnú spätnú väzbu u študentov o správnom vykonaní techniky umývania/dezinfekcie rúk v uvedených predmetoch, za

použitia moderných vyučovacích metód v demonstračných podmienkach, modelových situáciách a následne aj v klinickej praxi.

- Aktualizovať problematiku hygieny rúk v študijných materiáloch pre predmet Ošetrovateľské techniky 1, 2 ako aj ďalšie predmety.
- Konzultovať túto problematiku so špecializovanými odborníkmi v oblasti prevencie NN (v zahraničí „infection control staff“) a spolupracovať s nimi aj vo vyučovacom procese, čo je pozitívna výzva aj pre pedagógov v SR.

Iba cieľným a komplexným riešením je možné dosiahnuť zníženie podielu rukami prenesených patogénov pri ošetrovateľských intervenciách a tým zníženie počtu nozokomiálnych a profesionálnych infekcií. Aktívna spolupráca vzdelávacích inštitúcií v tejto problematike je nevyhnutná.

LITERATÚRA

- BOYCE, J. M., PITTET, D.: Guideline for hand hygiene in healthcare settings: recommendations of the Healthcare Infection Control Practices Advisory Committee and HICPAC/SHEA/APIC/IDSA Hand Hygiene Task Force. *Infect Control Hosp Epidemiol.* 2002, no. 23, Suppl, p. 3–40.
- CENTERS FOR DISEASE CONTROL (CDC). Guideline for Hand Hygiene in Health-Care Settings. Recommendations and Reports. *Morbidity and Mortality Weekly Report.* October 25, 2002. Vol. 51, no. RR–16, p. 1–48.
- ELLIOT, P. R. A.: Handwashing practice in nurse education. *Professional Nurse.* March, 1996. Vol. II, no. 6, p. 357–360.
- HENDL, J.: Kvalitatívny výskum. Praha: Portál 2005. 407 s.
- KELČÍKOVÁ, S.: *Hygiena rúk – významný faktor prevencie exogénnych nozokomiálnych nákaz.* Dizertačná práca, Martin: UK JLF Martin, 2008. 130 s.
- MIOVSKÝ, M.: *Kvalitatívni prístup a metódy v psychologickom výskume.* Praha: Grada Publishing, a. s., 2006. 332 s.
- PITTET, D., HUGONNET, S., HARBARTH, S., MOURUGA, P., SAUVAN, V., TOUVENEAU, S., PERNEGER, T. V.: Effectiveness of a hospital-wide programme to improve compliance with hand hygiene. *Infection Control Programme.* Lancet. 2000b. Vol. 14, no. 356 (9238), p. 1307–12.
- PITTET, D.: Improving Adherence to Hand Hygiene Practice: A multidisciplinary Approach. *Emerg Inf Dis.* 2001. Vol. 7(2), p. 234–240.
- PITTET, D., SIMON, A., HUGONNET, S., PESSOA-SILVA, C. L., SAUVAN, V., PERNEGER, T. V.: Hand hygiene among physicians: performance, beliefs, and perceptions. *Ann Intern Med.* 2004b. Vol. 141, no. 1, p. 1–8.

RIMARČÍK, M.: *Štatistika pre prax*. 2007. 200 s.
Súbor dokumentov svetovej zdravotníckej organizácie pre sestry a pôrodné asistentky (1, 2)). 1. vyd., Bratislava: NOI, 2003. 456 s.
ŠTEFKOVIČOVÁ, M.: Účinnosť chemických látok v dezinfekcii rúk v nemocničnom prostredí. *Dizertačná práca*, Martin: UK JLF Martin, 2005. 102 s.
ŠVEC, Š. et al.: *Metodológia vied o výchove*. Bratislava: Iris, 1998. 303 s.
Univerzita Komenského v Bratislave, JLF v Martine. 2005. *Ročenka*, Bratislava: Univerzita Komenského. 2005, 215 s.

Univerzita Komenského v Bratislave, JLF v Martine. 2006b. *Ročenka*, Bratislava: Univerzita Komenského. 2006, 225 s.
Vyhláška č. 614/2002 § 3 Jednotky študijného programu a študijné predmety..

* *príspevok vznikol ako súčasť výskumu*

Simona Kelčíková
kelcikova@jfm.ed.uniba.sk